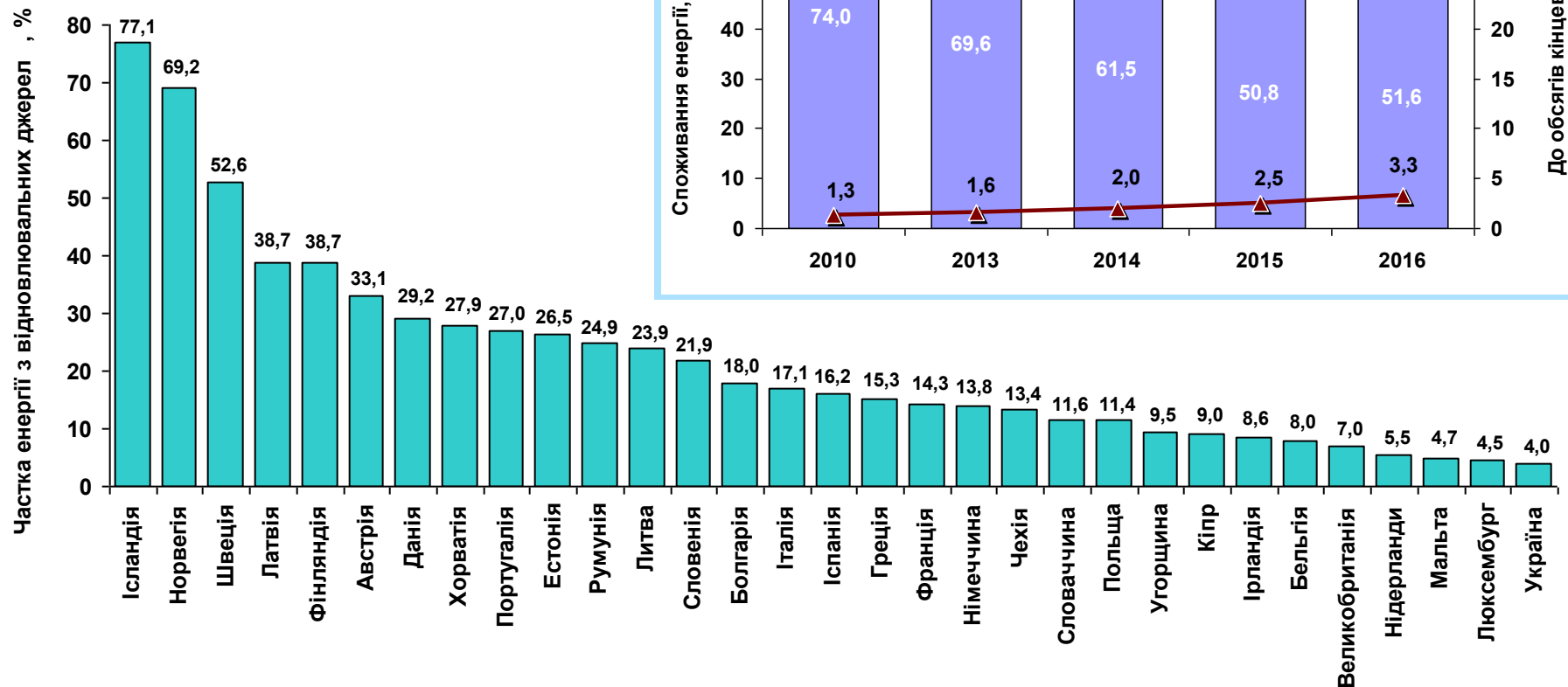

НАУКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ АВТОНОМІЗАЦІЇ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ БІОПАЛИВА

Олександр Ганженко, к.т.н.
Зав.відділом технологій вирощування
біоенергетичних рослин ІБКіЦБ

Частка ВДЕ в країнах ЄС та Україні

Обсяг загального постачання первинної енергії з біопалив у 2016 р. склав 2832 тис. т н.е., що еквівалентно заміщенню близько 3,5 млрд м³ газу

* За даними Держстату України за 2016 рік

Вихід енергії з різних культур

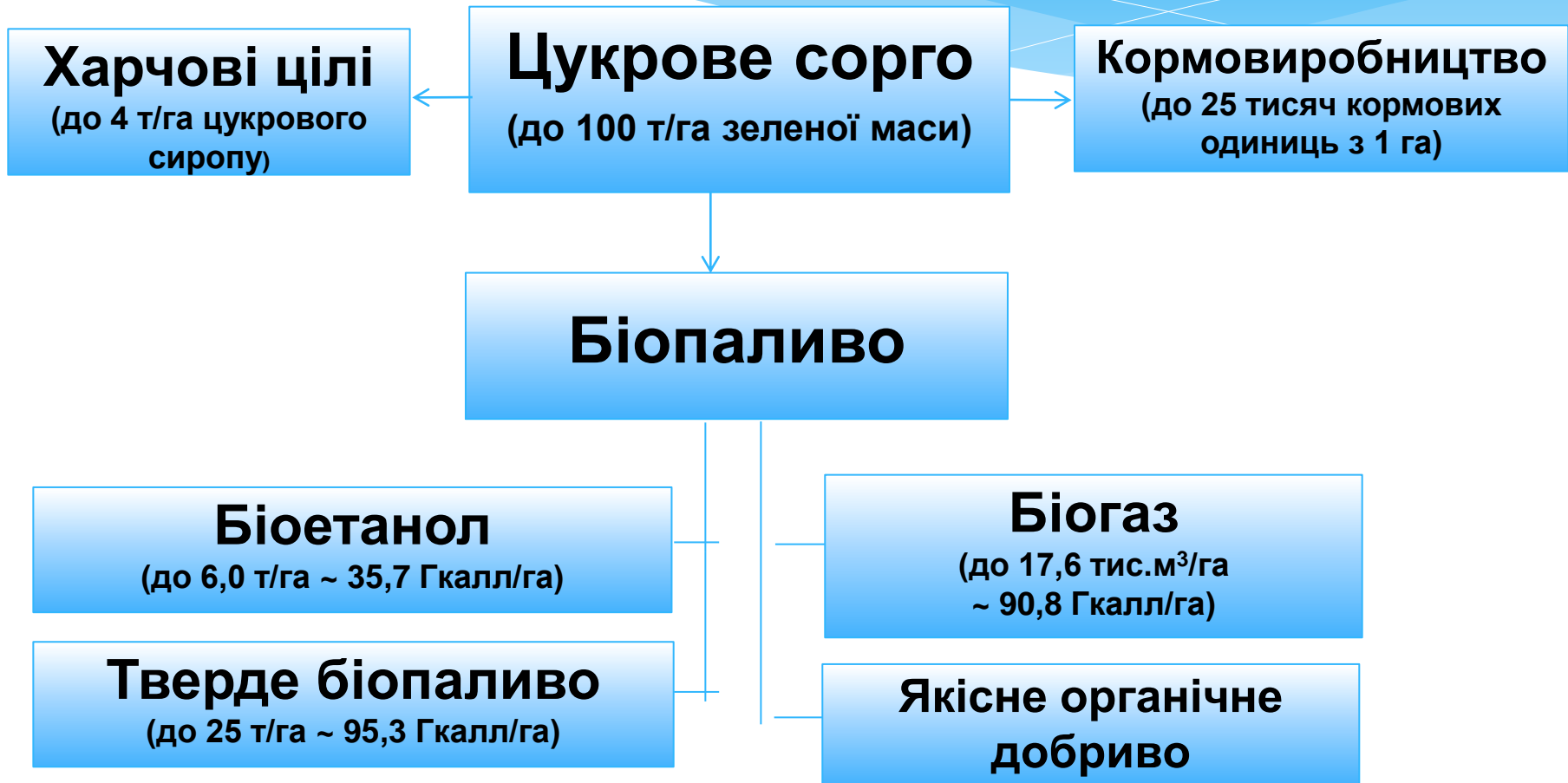
Цукрове сорго

Це високорослі рослини висотою 4,0-5,0 м. Що відносяться до групи (С4).

З одного гектара можна збирати 90 – 100 тонн цукроносної біомаси. До кінця вегетації в соці стебел накопичується до 16-22% цукрів. Може забезпечити отримання 40-50 т/га соку і до 25-30 т/га сухої маси, що використовується для виробництва етанолу, бутанолу та біогазу. Віджата зелена маса, використовується для отримання брикетів та пеллетів. Гектар посівів цукрового сорго за вегетаційний період 125-135 днів засвоює до 55 тонн вуглекислого газу та виділяє в атмосферу близько 40 тонн кисню

Комплексне використання сировини цукрового сорго

Комплексне використання цукрових буряків

Валовий збір, млн. т	Виробництво цукру, млн. т	Вихід меляси, тис. т.	Виробництво біоетанолу з меляси, тис.т.	Вихід жому, млн. т.	Виробництво біогазу з жому, млн.м³
15	2,2	705	170	12,0	588

15 млн. т цукрових буряків

**цукру
~ 2,2 млн. т**

**меляси
~ 705 тис. т.**

**біоетанолу
~ 170 тис. т**

**Жому
~ 12 млн. т.**

**біодобриво
~ 2,2 млн.т**

**біогазу
~ 0,6 млрд.м³**

Перспективний бурякоцукровий кластер та його можливі складові

- ✓ Цукровий завод
- ✓ Виробництво біоетанолу
- ✓ Зберігання та переробка зерна
- ✓ Завод з переробляння сої
- ✓ Виробництво комбікормів
- ✓ Тваринницький комплекс
- ✓ Виробництво біогазу
- ✓ Виготовлення дріжджів
- ✓ Виготовлення біопластику
- ✓ Виробництво твердого біопалива
- ✓ Переробка відходів
- ✓ Тепличні комплекси
- ✓ Електромережа і тепломережа
- ✓ Інші допоміжні виробництва

Рокитнянський
цукровий завод

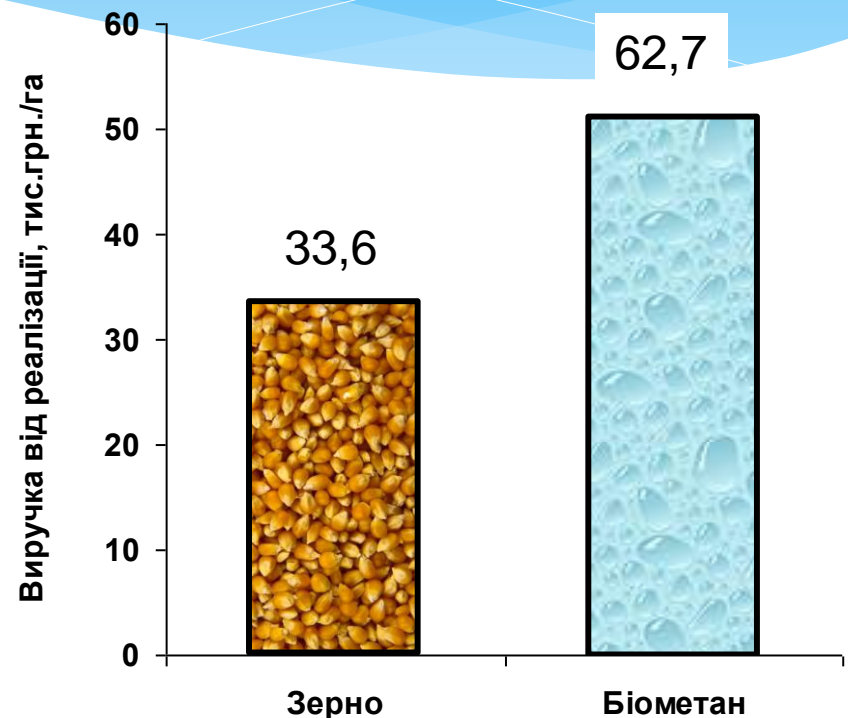
Теофіпольський
цукровий завод

Глобінський
цукровий завод

Економічна доцільність вирощування кукурудзи на біогаз

Урожай зерна, т/га	8
Ціна зерна, грн./т	4200
Виручка від реалізації зерна, тис.грн./га	33,6
Урожайність біомаси, т/га	70
Вихід біометану, м ³ /т	106
Вихід біометану, тис.м ³ /га	7,42
Реалізація біометану, тис.грн./га*	62,7

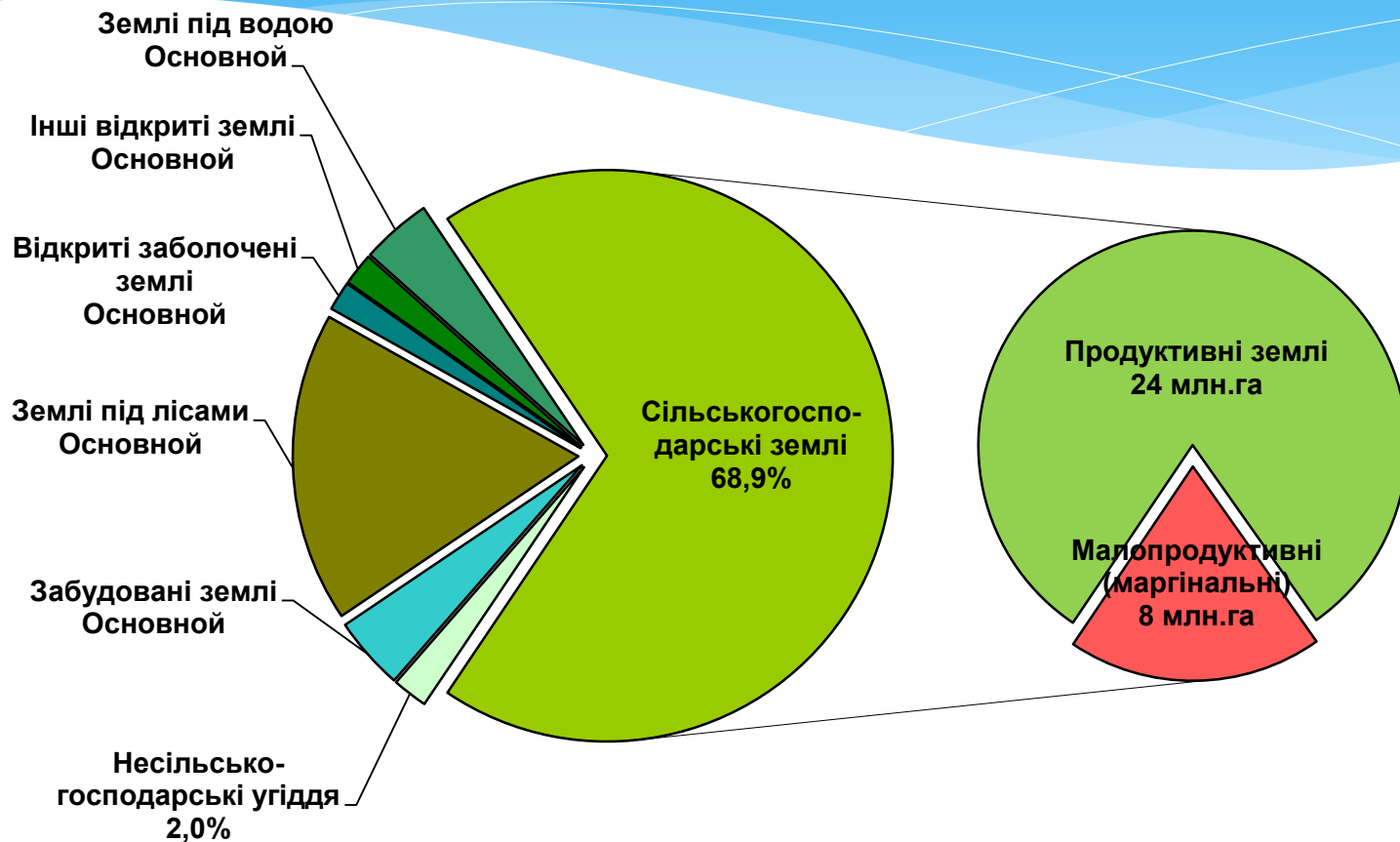
* Ціна газу 8,451 грн./м.куб.

Потенційний вихід біогазу та біометану з біоенергетичних рослин

Культура	Потенціал посівних площ, млн.га	Урожайність, т/га	Вихід біогазу, м³/т	Вихід біометану, м³/т	Вихід біогазу, млрд.м³/рік	Вихід біометану, млрд.м³/рік
Кукурудза на силос	2	80	200	106	32	17
Цукрові буряки	0,5	70	130	72	4,6	2,5
Цукрове сорго	0,5	80	220	110	8,8	4,4
Разом	3,0				45,4	23,9

Структура земельних угідь України

Вимоги сталості (Директива 2009/28/ЕС)

Сталий розвиток є такий розвиток, який дозволяє забезпечити сьогоденні потреби, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби (Брундладська комісія 1987).

щодо обмеження використання земель:

- біосировина не може вирощуватись на землях з високим показником біорізноманіття та високим вмістом органічної речовини.

щодо підтримки якості ґрунтів:

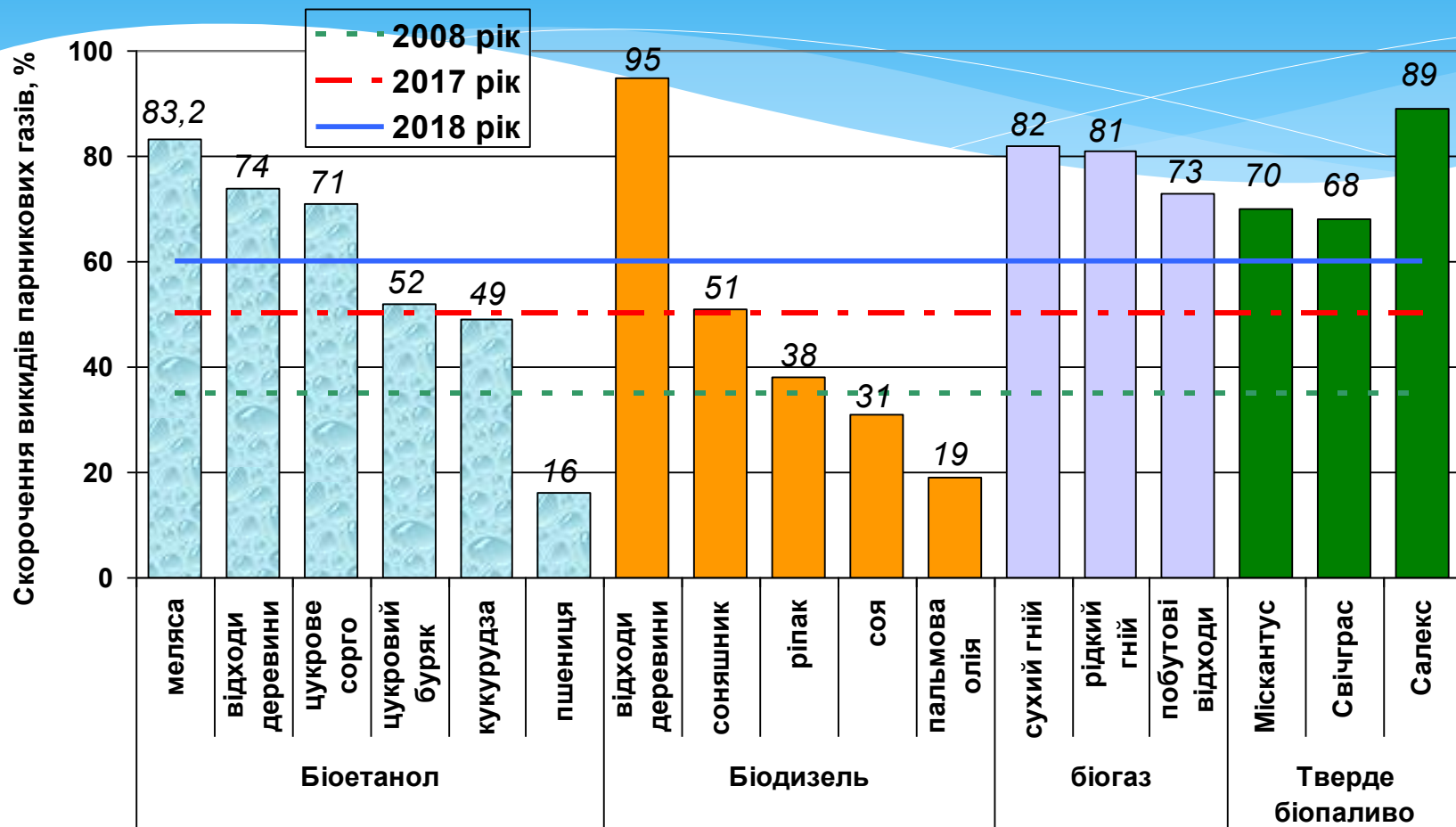
- мінімізація ерозії;
- стабільність органічної речовини в ґрунті;
- оптимальне використання побічної продукції.

щодо соціальної сталості біопалива:

- відсутність конкуренції з харчовими культурами;
- відсутність негативного впливу на умови праці, права на землю, біобезпеку;
- покращення соціальної структури місцевості тощо.

Вимоги сталості щодо скорочення викидів парникових газів

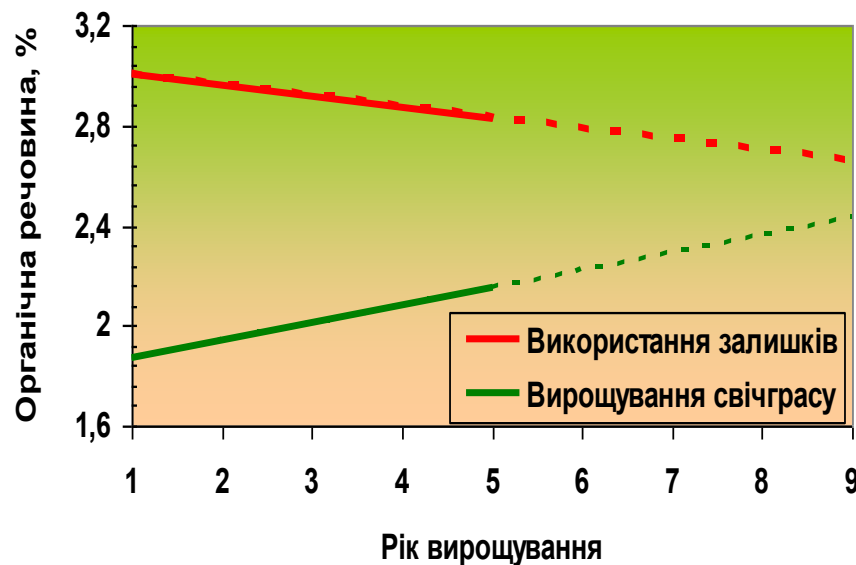

Загальний обсяг викидів для звичайного палива, що використовується як база порівняння, становить 83,8 г(CO₂ екв)/МДж

Зміна родючості ґрунту за вирощування свічграсу

Агрохімічні показники	Вихідні зразки, квітень 2009 р.	Зразки станом на серпень 2013 р.	Ефект
pH	5,8	5,48	-0,32
Органічна речовина, %	1,87	2,15	+0,28
Азот, мг/кг	81	84	+3,0
Фосфор, мг/кг	139	120	-19,0
Калій, мг/кг	118	113	-5,0

Макро- та мікроелементи	Виніс, кг д.р./т
N	5,5
P ₂ O ₅	2,7
K ₂ O	18,0
CaO	10,5
MgO	5,1
Si, Mn, B, Cu, Zn, S	0,25
Разом	42,05

Міскантус Гігантеус

Міскантус (*Miscanthus A.*) – це багаторічна трав'яниста рослина з родини злакових, C4 типу фотосинтезу, який нараховує близько 40 видів. Міскантус є високоефективною екологічно чистою культурою: після чотирьох років вирощування він накопичує 15–20 т підземної біомаси, яка еквівалентна 7,2–9,2 т/га вуглецю. Тривалість використання плантації — близько 20 років, а комерційного вирощування — 15 років. Низькі експлуатаційні витрати на вирощування відкривають широкі можливості використання даної культури для виробництва твердих видів палива. Урожайність сухої біомаси становить 15-20 т/га. Біомасу можна збирати щорічно за допомогою звичайних кормозбиральних комбайнів, а отримана маса може йти безпосередньо на вироблення тепла або перероблятися в паливні брикети чи гранули. Рекомендують вирощувати на малопродуктивних ґрунтах, не придатних для вирощування інших сільськогосподарських культур.

Технологія вирощування міскантусу гігантського

Підготовка
площі

Транспортування
та складання
біомаси

Збирання
біомаси

Ріст рослин
2-го року вегетації

Збирання біомаси
проводиться
щорічно, починаючи з
3-го року вегетації.
Річний вихід
твердого біопалива з
1 га плантації
становить 20-22 т/га

Догляд та
підживлення
після збирання
біомаси

Догляд за
рослинами
1-го року вегетації

Садіння
ризом

Сорти міскантусу селекції ІБКіЦБ

**Міскантус гігантський
сорт Осінній зорецвіт**

**Міскантус цукроквітковий
сорт Снігова королева**

**Міскантус китайський
сорт Місячний промінь**

Просо прутоподібне (Свічграс)

Свічгарс (*Panicum virgatum* L.) – це одна з багаторічних кореневищних трав, яка вирощується з метою отримання біомаси. Висота рослини залежно від сорту та кліматичних умов становить 100-250 см. Відноситься до C4 за фотосинтезом, раціонально використовує азот і вологу. Продуктивність коливається в межах від 6 т сухої речовини на північноєвропейських ґрунтах з низькою родючістю до 25 т на південно європейських ґрунтах з високою родючістю. За умови хорошого догляду можна збирати урожай протягом 15 років. Свічграс походить з Північної Америки, де у природних умовах росте вздовж 55° північної довготи аж до Мексики, здебільшого як прерійна трава. З початку 90-х років свічграс почав розглядатися як трав'яна енергетична культура для виробництва етанолу і електроенергії в США та Канаді, а також як сировина для целюлозної промисловості.

Технологія вирощування проса прутоподібного

Підготовка
насіння

Сівба
насіння

Догляд за
рослинами
1-го року вегетації

Догляд та
підживлення
після
збирання
біомаси

Збирання біомаси
проводиться через 2-
роки кожен рік. Річний
вихід твердого
біопалива з 1 га
плантації становить
15-18 т/га

Збирання
біомаси

Ріст рослин
3-го року
вегетації

Ріст рослин
2-го року
вегетації

Сорти свічграсу та енергетичної верби селекції ІБКіЦБ

**Просо прутоподібне
сорт Морозко**

**Просо прутоподібне
сорт Лядовське**

**Верба прутувидна
сорт Збруч**

Технологія вирощування енергетичної верби

Підготовка
площі

Збирання
біомаси

Ріст рослин
3-го року
вегетації

Збирання біомаси
проводиться 7-10
разів через 2-3 роки.
Річний вихід
твердого біопалива з
1 га плантації
становить 12-14 т/га

Догляд та
підживлення
після збирання
біомаси

Ріст рослин
2-го року
вегетації

Догляд за
рослинами
1-го року
вегетації

Садіння
живців

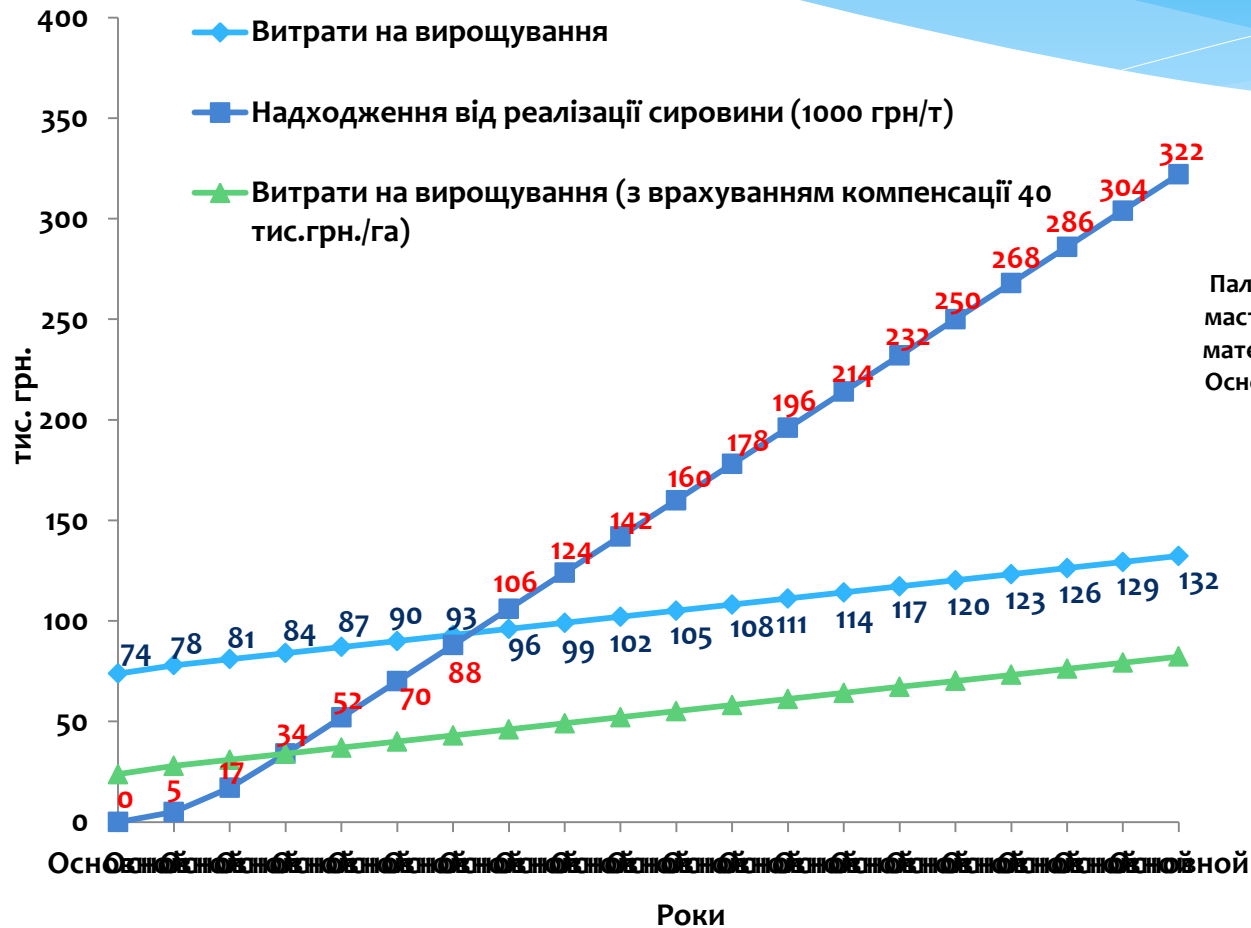

Потенційний вихід твердого біопалива з багаторічних енергетичних культур

Культура	Площа плантацій, млн.га	Щорічна урожайність сухої маси, т/га	Вихід твердого біопалива, млн.т/рік	Еквівалент природного газу, млрд.м ³
верба, тополя	1,5	15	24,8	11,3
міскантус, свічграс	0,5	20	11,0	5,0
Разом	2	-	35,8	16,3

Економічні аспекти вирощування міскантусу

Демонстраційні полігони біоенергетичних рослин ІБКіЦБ

Демонстраційне поле біоенергетичних рослин на Ялтушківській дослідно-селекційній станції ІБКіЦБ НААН. Демонструються нові види біоенергетичних культур (міскантус, свічграс, верба, сорго), а також технології їх вирощування на малопродуктивних землях. Адреса: 23021, Вінницька обл., Барський р-н, с. Черешневе, вул. Селекційна, буд.4

Дослідне поле біоенергетичних рослин на Білоцерківській дослідно-селекційній станції ІБКіЦБ НААН. Демонструються нові види біоенергетичних культур(міскантус, свічграс, цукрове сорго), а також технології їх вирощування в зоні нестійкого зволоження. Адреса: 09175, Київська обл., Білоцерківський р-н, с. Мала Вільшанка, вул. Радянська, 1

Дослідне поле Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН. Демонструються нові види біоенергетичних культур(міскантус, верба, цукрові буряки), а також технології їх вирощування. Адреса: 08660, Київська обл., Васильківський р-н., Ксаверівка-2

Демонстраційні полігони біоенергетичних рослин ІБКіЦБ

Дослідне поле біоенергетичних рослин на Веселоподільській дослідно-селекційній станції ІБКіЦБ НААН. Демонструються нові види біоенергетичних культур (міскантус, свічграс, цукрове сорго), а також технології їх вирощування в зоні недостатнього зволоження.
Адреса: 38251, Полтавська обл., Семенівський р-н, п/в Вереміївка вул. Селекціонерів, буд.1

Дослідне поле біоенергетичних рослин на Іванівській дослідно-селекційній станції ІБКіЦБ НААН. Демонструються нові види біоенергетичних культур (Свічграс, цукрове сорго), а також технології їх вирощування.
Адреса: 42768, Сумська обл., Охтирський р-н, с. Сонячне, вул. Леніна, 1

Дослідне поле ІБКіЦБ НААН. Демонструються нові види біоенергетичних культур (міскантус, свічграс, верба, цукрове сорго та цукрові буряки).
Адреса: 03141, м. Київ, вул.. Клінічна, 25, корпус 2

Приклад енергетичної автономізації на базі ІБКіЦБ

Котел може використовуватись для опалювання житлових приміщень, промислових об'єктів, зерносушильних камер з метою одержання дешевої теплової енергії.

В Інституті біоенергетичних культур і цукрових буряків спільно з ТОВ Наукове виробниче об'єднання «Екотех» розроблено та на науково-виробничій базі інституту налагоджено виробництво твердопаливних котлів КВу-0,3(м) та КВу-0,5(м) для отримання теплової енергії при спалюванні біопалива у вигляді гранул, виготовлених з біомаси енергетичних культур, органічних та дерев'яних відходів.

Приклад енергетичної автономізації тепличного комплексу на Ялтушківській ДСС мережі ІБКіЦБ

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ

Ганженко Олександр Миколайович

Інститут біоенергетичних культур і цукрових буряків

+380442755355

+380667674103

ganzhenko74@gmail.com

Bio.gov.ua

